

TÜBERKÜLOZ TANI

Dr. Aslı Haykır Solay

Dışkapı YBEAH

Enfeksiyon Hastalıkları ve KI Mikrobiyoloji
Kliniği

SUNUM PLANI

- × ÖYKÜ
- × FİZİK MUAYENE
- × RADYOLOJİ
- × LABORATUVAR
- × HİSTOPATOLOJİ
- × MİKROBİYOLOJİ

ÖYKÜ

Akciğerle ilgili bulgular:

- ✗ Öksürük
- ✗ Balgam
- ✗ Hemoptizi
- ✗ Göğüs, sırt ve omuz ağrısı
- ✗ Nefes darlığı ses kısıklığı

Genel bulgular:

- ✗ Halsizlik, çabuk yorulma
- ✗ Ateşlilik, kilo kaybı
- ✗ Terlemesi

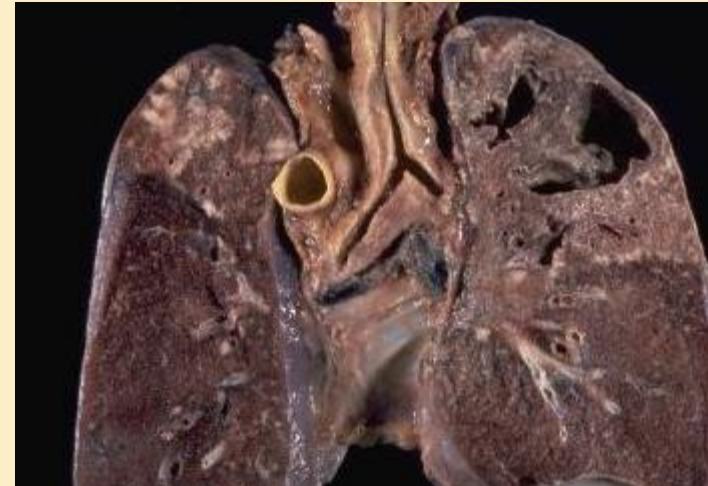
Ek hastalık (DM vb)
İmmunsupresif tedavi
Yaşam koşulları
Tüberküloz (TB) öyküsü
TB teması

Semptomlar	Duyarlılık %	Özgüllük %
Uzamış öksürük (>2-3 hafta)	35 (24-46)	95 (93-97)
Herhangi öksürük	57 (40-74)	80 (69-90)
Tüberküloza özgül olmayan herhangi bir belirti (HIV prevelansı düşük bölgelerde)	70 (58-82)	61 (35-87)
Tüberküloza özgül olmayan herhangi bir belirti (HIV prevelansı yüksek bölgelerde)	84 (76-93)	74 (53-95)
Tüberküloza özgül olmayan herhangi bir belirti (HIV prevelansına bakılmaksızın)	77 (68-86)	68 (50-85)

FİZİK MUAYENE

- ✗ Normal
- ✗ Ateş
- ✗ Lokalize raller
- ✗ Bronşial ses
- ✗ Çomak parmak
- ✗ Kaşeksi, dispne
- ✗ HSM

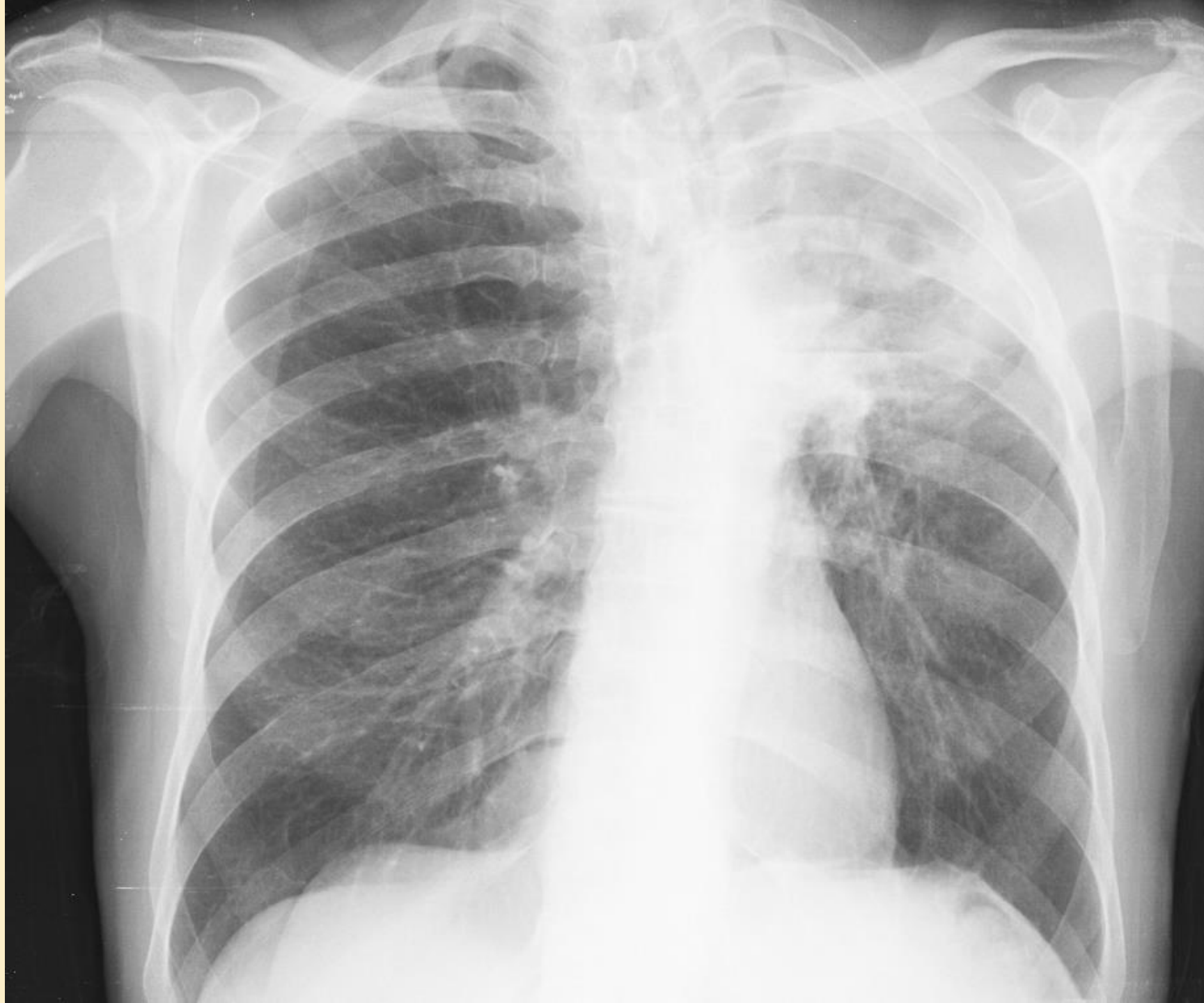

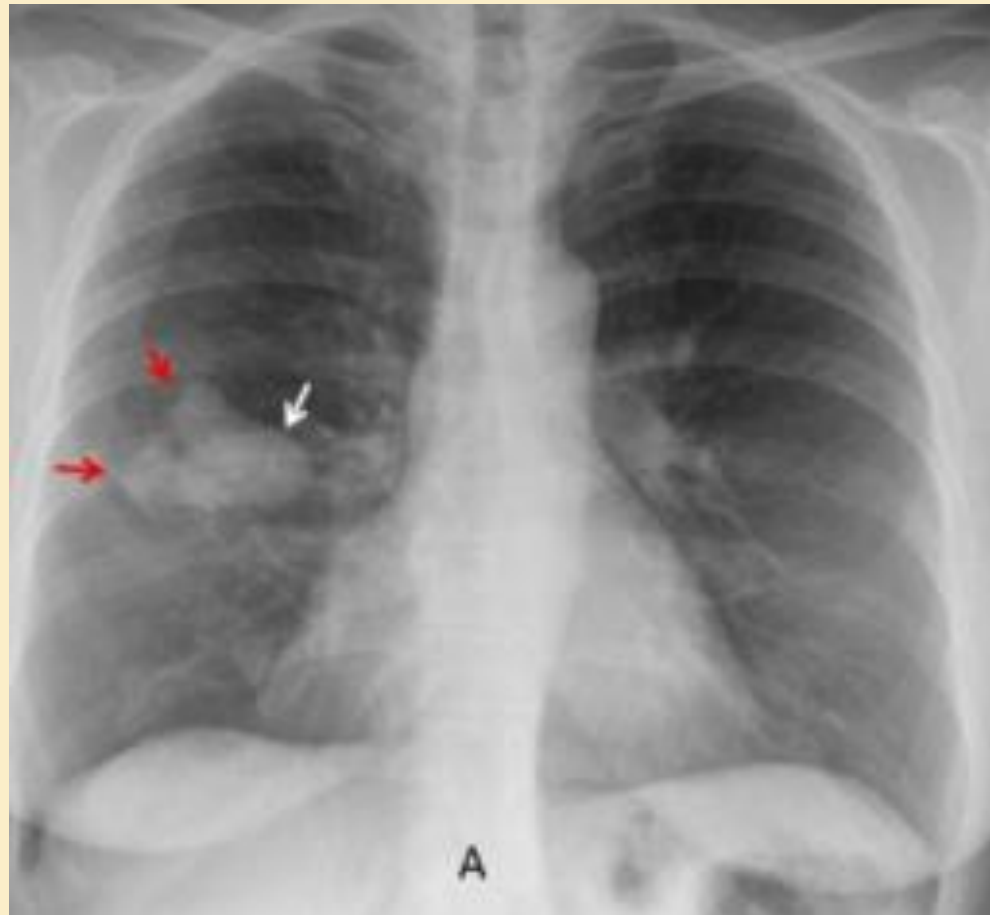

LABORATUVAR

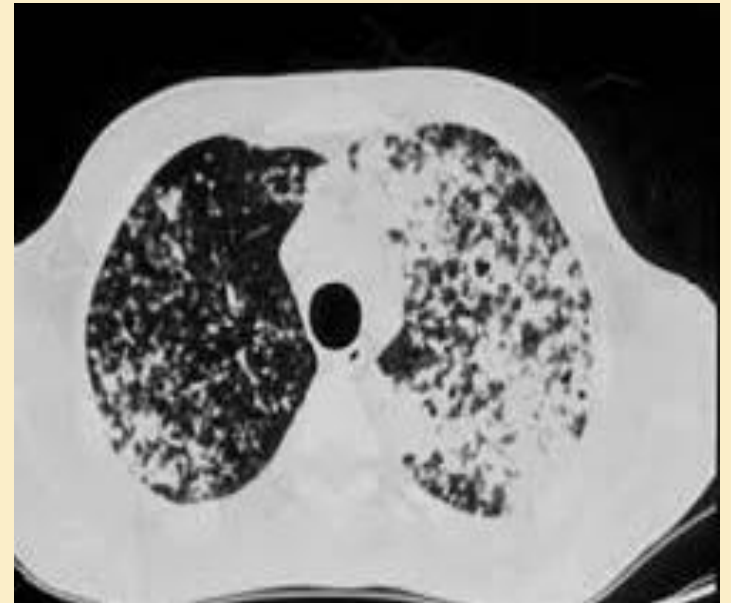
- × Anemi
- × Lökopeni
- × Lökositoz
- × Monositopeni
- × Trombositoz
- × Sedimentasyon artışı
- × Artmış ferritin
- × Artmış vitamin B12
- × Karaciğer fonksiyon testlerinde bozukluk
- × Hiponatremi
- × Hipoalbuminemi

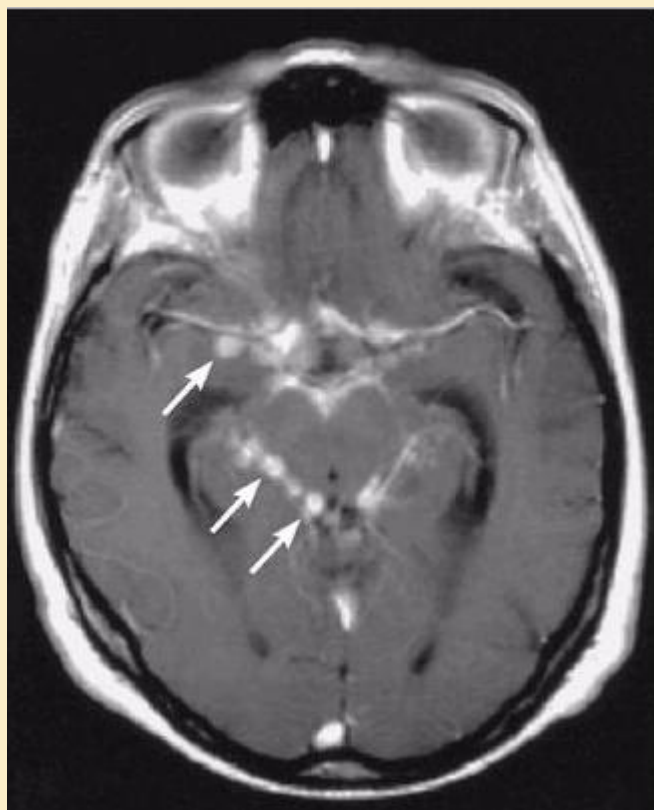

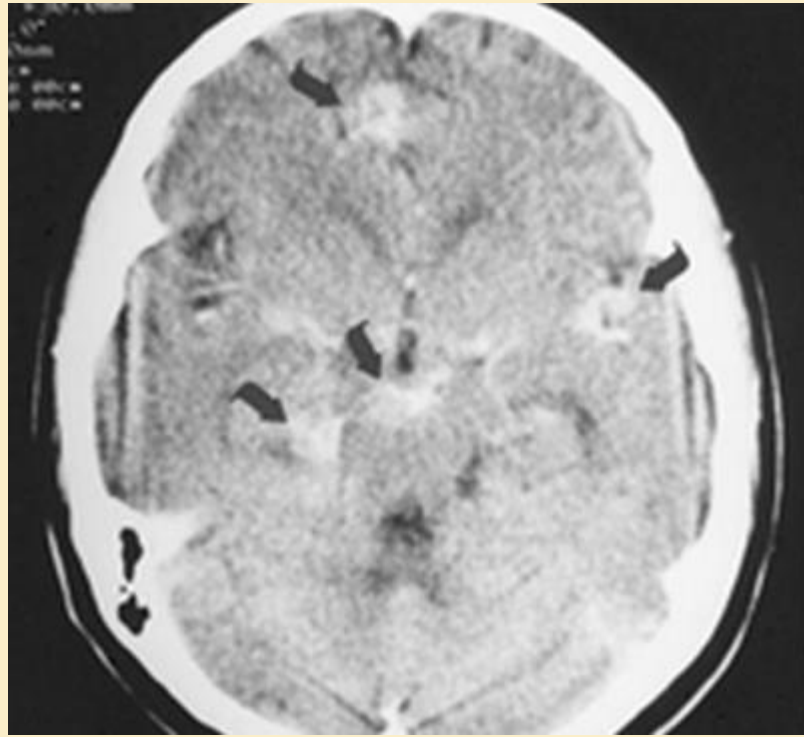
Adenozin deaminaz

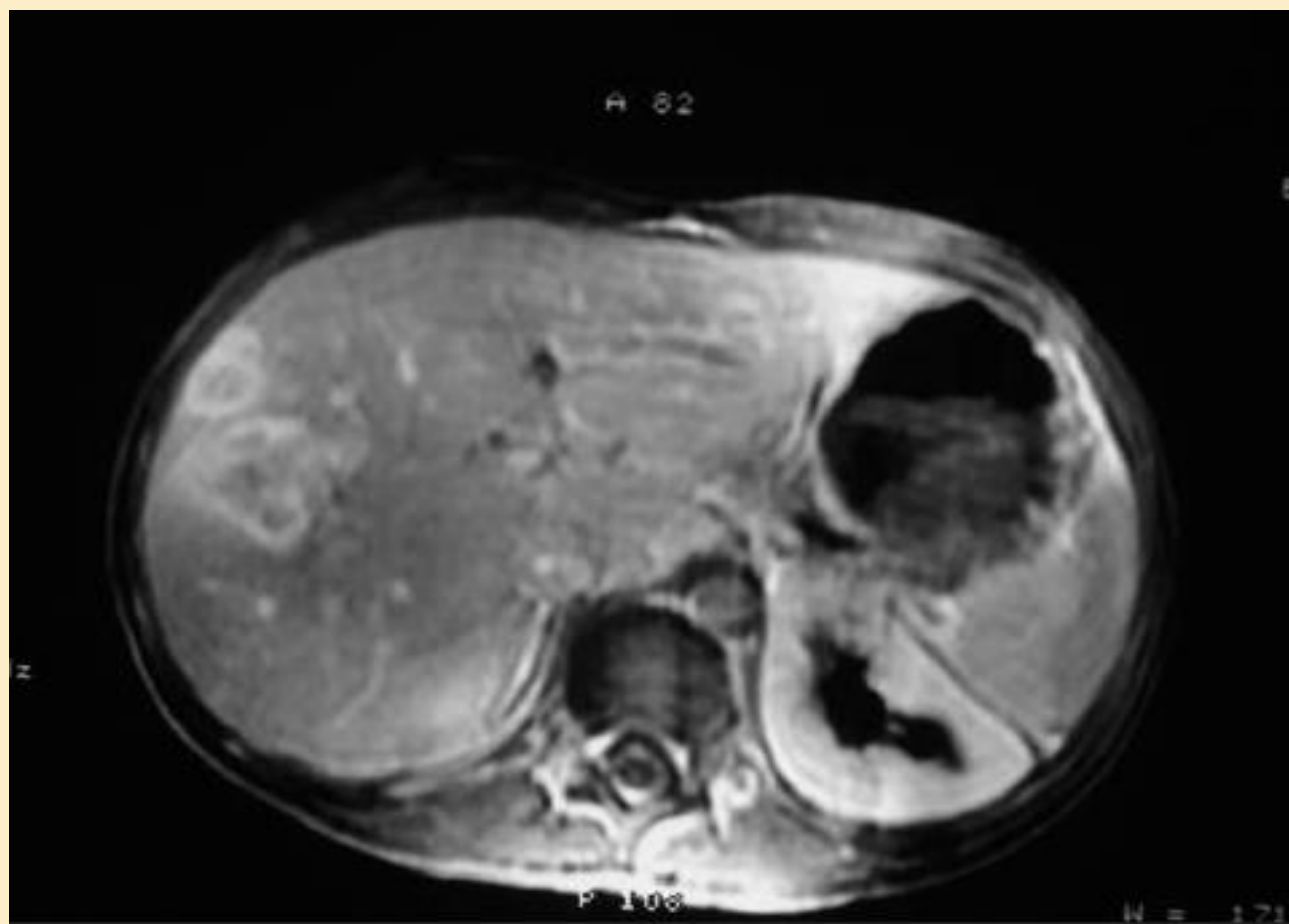

Metod	Duyarlılık %	Özgüllük %
Akciğer grafisi		
Tüberküloz ile uyumlu herhangi bir anormallik (aktif ya da latent)	98 (95-100)	75 (72-79)
Aktif tüberküloz şüphesi olan anormallik	87 (79-95)	89 (72-92)
Semptomluda tarama sonuçları pozitif ise	90 (81-96)	56 (54-58)

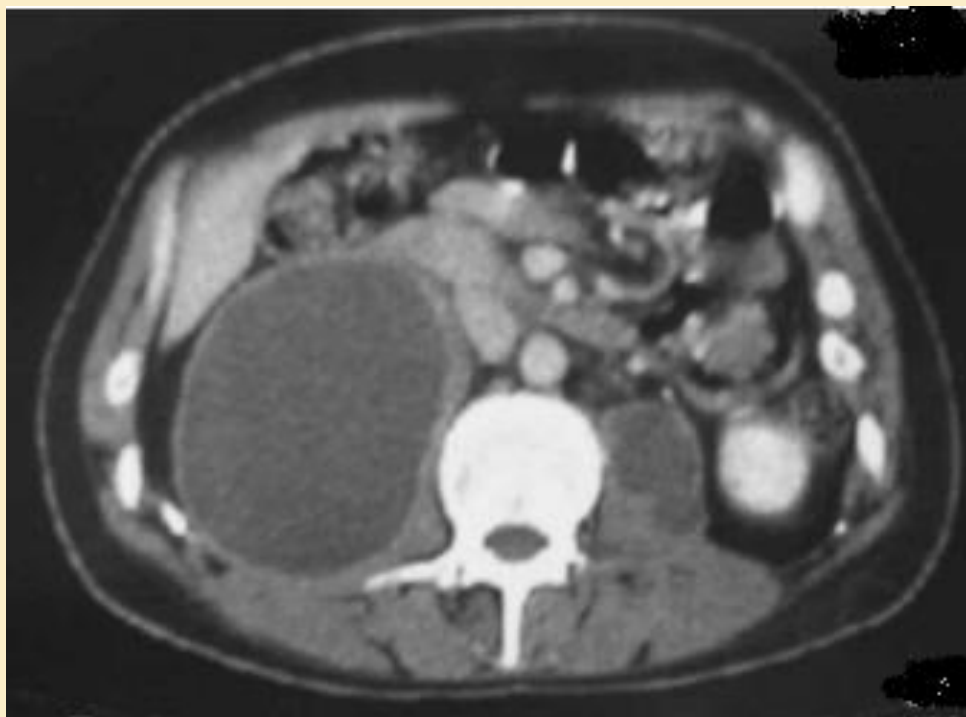

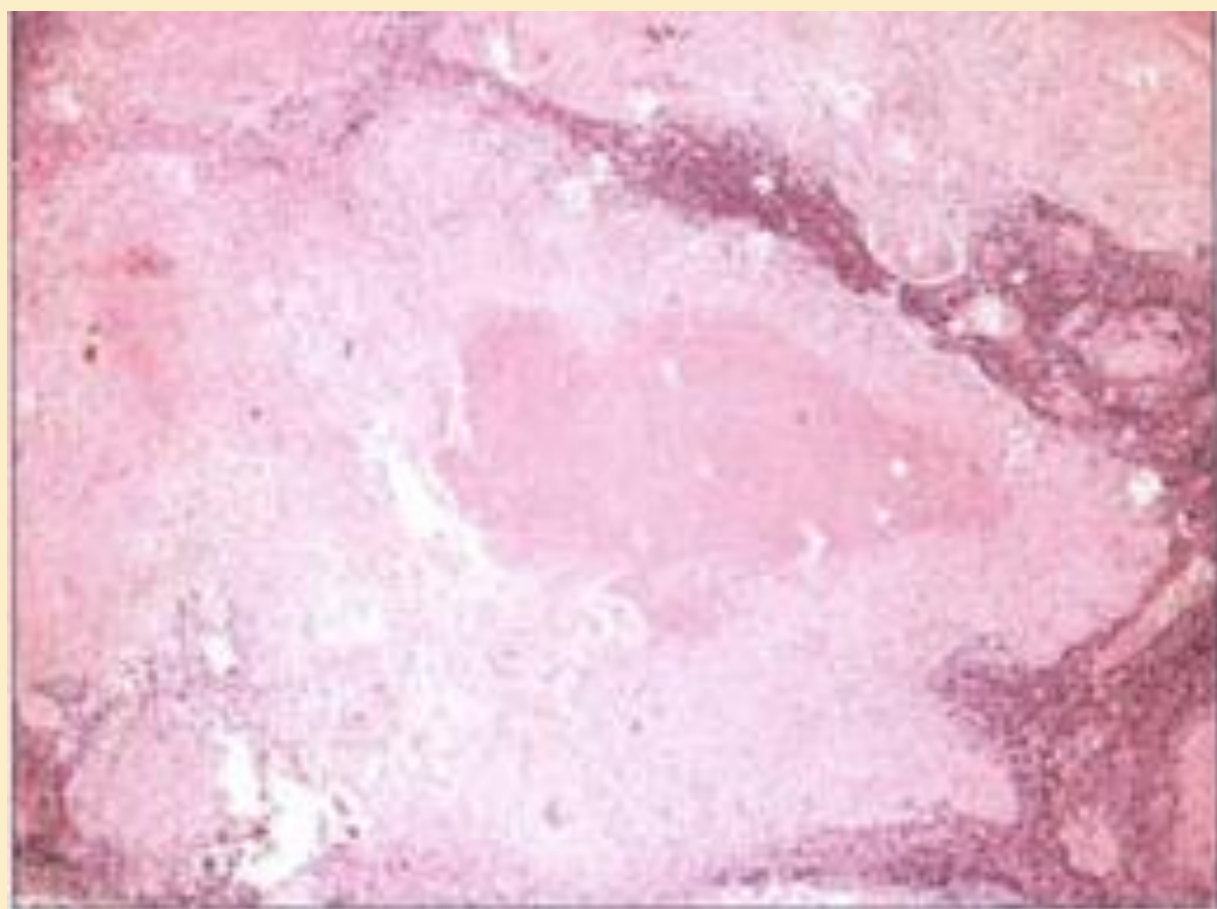

AKTİF TÜBERKÜLOZ

MİKROSKOBİK
İNCELEME

KÜLTÜR

TÜR TAYİNİ

İLAÇ DUYARLILIK
TESTLERİ

LATENT TÜBERKÜLOZ

İGST

TDT

*MOLEKÜLER
YÖNTEMLER*

ÖRNEK ALMA

ÖRNEK ALMA- AKCİĞER TÜBERKÜLOZU

- ✗ Balgam
- ✗ Uyarılmış balgam
- ✗ Bronkoalveoler lavaj, bronş lavajı veya bronşial fırçalama örneği,
- ✗ Trakeal aspirat, Endotrakeal aspirat
- ✗ Açlık mide suyu
- ✗ Akciğer doku örneği
- ✗ Larinks sürüntüsü

ÖRNEK ALMA- AKCİĞER DIŞI TÜBERKÜLOZ

- ✗ İdrar- üç gün, 40 ml
- ✗ Beyin omurilik sıvısı- 2-10 ml
- ✗ Doku biyopsi örneği- 1 gr
- ✗ Steril vücut sıvıları- 10 ml
- ✗ Apse ve yara örneği
- ✗ Kemik iliği
- ✗ Kan 5-10 ml
- ✗ Dışkı ???

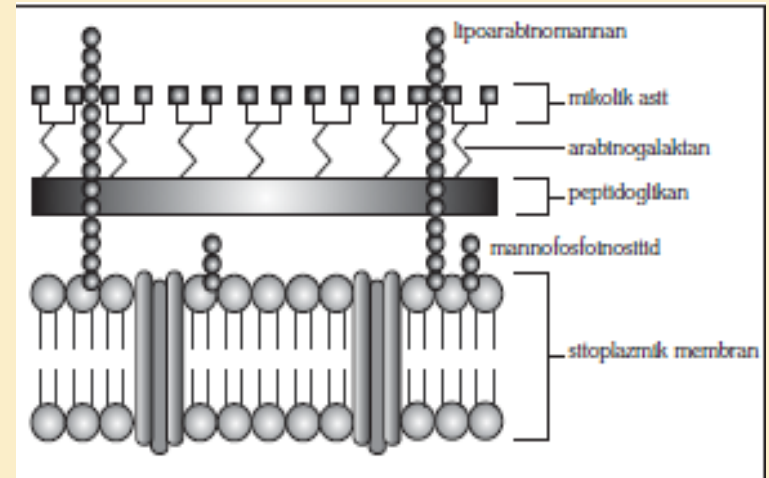
ÖRNEKLERİN İŞLENMESİ

- ✗ Dekontaminasyon- NaOH, oksalik asit
- ✗ Homojenizasyon- NaOH/N asetil L sistein
- ✗ Nötralizasyon- pH 6,8
- ✗ Konsantrasyon- santrifüjleme

MİKROSKOPİ

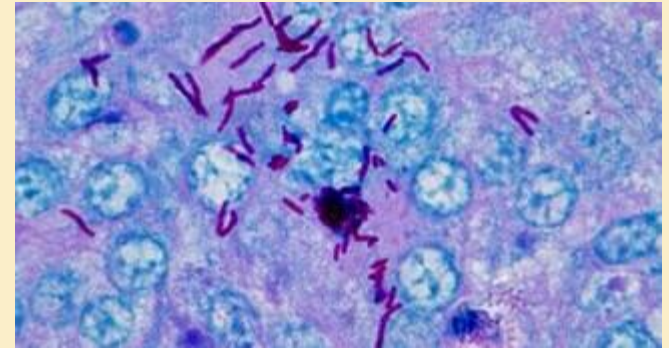
- × Özgüllük >%90
- × Duyarlılık %20-85
- × Bakteri yükü: 5000-10000/ml
- × Aside dirençli bakteri
hidrofobik

MİKROSKOPİ

- ✗ Karbol fuksin yöntemleri

- *Erlich Ziehl-Neelsen (EZN)*
- *Kinyoun*

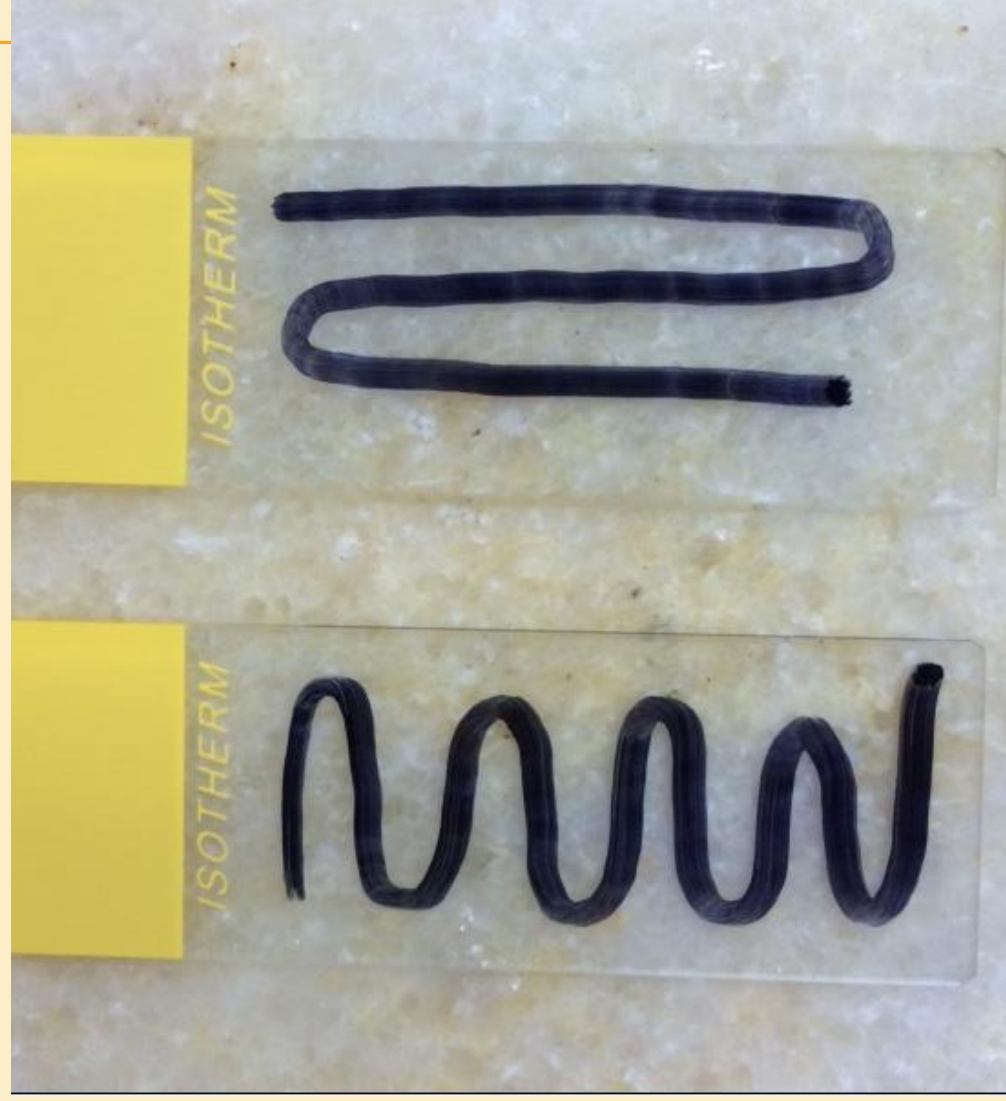
- ✗ Flokrom (floresan) yöntemleri

- *Auramin O,*
- *auramin-rhodamin*

KATI BESİYERLERİ

YUMURTA TEMLİ BESİYERLERİ

Löwenstein jensen
Ogawa

AGAR TEMELLİ BESİYERLERİ

Middlebrook 7H10
Middlebrook 7H11

SIVI BESİYERLERİ

MANUEL SIVI BESİYERLERİ

Middlebrook
7H9
MGIT Manuel

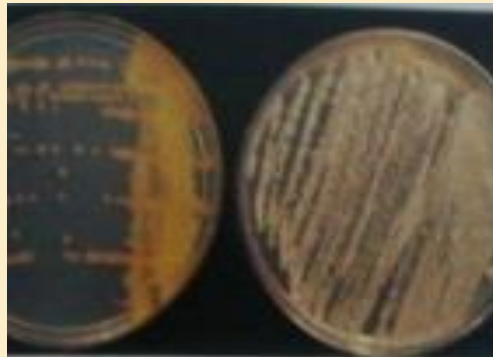
OTOMATİZE SIVI SİSTEMLER

Bact/Alert 3D
MGIT 960
Versa TREC

KATI BESİYERLERİ

Sıvı besiyerleri

BULANIKLIK

YÜZEYDE ZAR OLUŞUMU

PARTİKÜL OLUŞUMU

TİCARİ KÜLTÜR SİSTEMLERİ

- ✗ **Basit şişe ve tüplerden oluşan sistemler:**

- ✓ MGIT
- ✓ MB Redox

- ✗ **Yarı otomatize sistemler:**

- ✓ BACTEC 460TB

- ✗ **Tam otomatize sistemler:**

- ✓ BACTEC 9000 MB
- ✓ BACTEC MGIT 960
- ✓ ESP CULTURE SYSTEM II
- ✓ MB/BacT ALERT 3D system
- ✓ TK kültür sistemi

-
- ✗ 1 sıvı besiyeri+ 1 katı besiyeri
  - ✗ Her pozitif kültür $-70\pm 10^0\text{C}$ 'de en az 1 yıl saklanmalıdır.

MOLEKÜLER YÖNTEMLER

- × Hızlı
- × Özgül
- × Duyarlılıkları örnek çeşidine, basil yüküne ve kullanılan yönteme göre değişir

MOLEKÜLER YÖNTEMLER

- ✦ **Nükleik asit çoğaltma yöntemleri:**
  - Polimeraz zincirleme tepkimesi (PZR)
  - Zincir ayırma çoğaltılması (strand displacement amplifikasyon-SDA) **D ProbeTec ET ®**
  - Transkripsiyona bağlı çoğalma (transcription mediated amplification-TMA) **Gen-probe®**
  - Ligaz zincirleme tepkimesi (ligaz chain reaction- LCR) **LCx MTB ®**
  - İzlenebilir PZR (real time PCR) **Xpert MTB/RIF**
  - İlmige dayalı çoğaltma (loop mediated amplification-LAMP)

Xpert MTB/RIF Test

an automated molecular test for *Mycobacterium tuberculosis* (MTB) and resistance to rifampin (RIF), polymerase chain reaction (PCR) assay to amplify an MTB specific sequence of the *rpoB* gene, gene encodes the β subunit of bacterial RNA-polymerase.

Figure 2. Assay Procedure for the MTB/RIF Test.

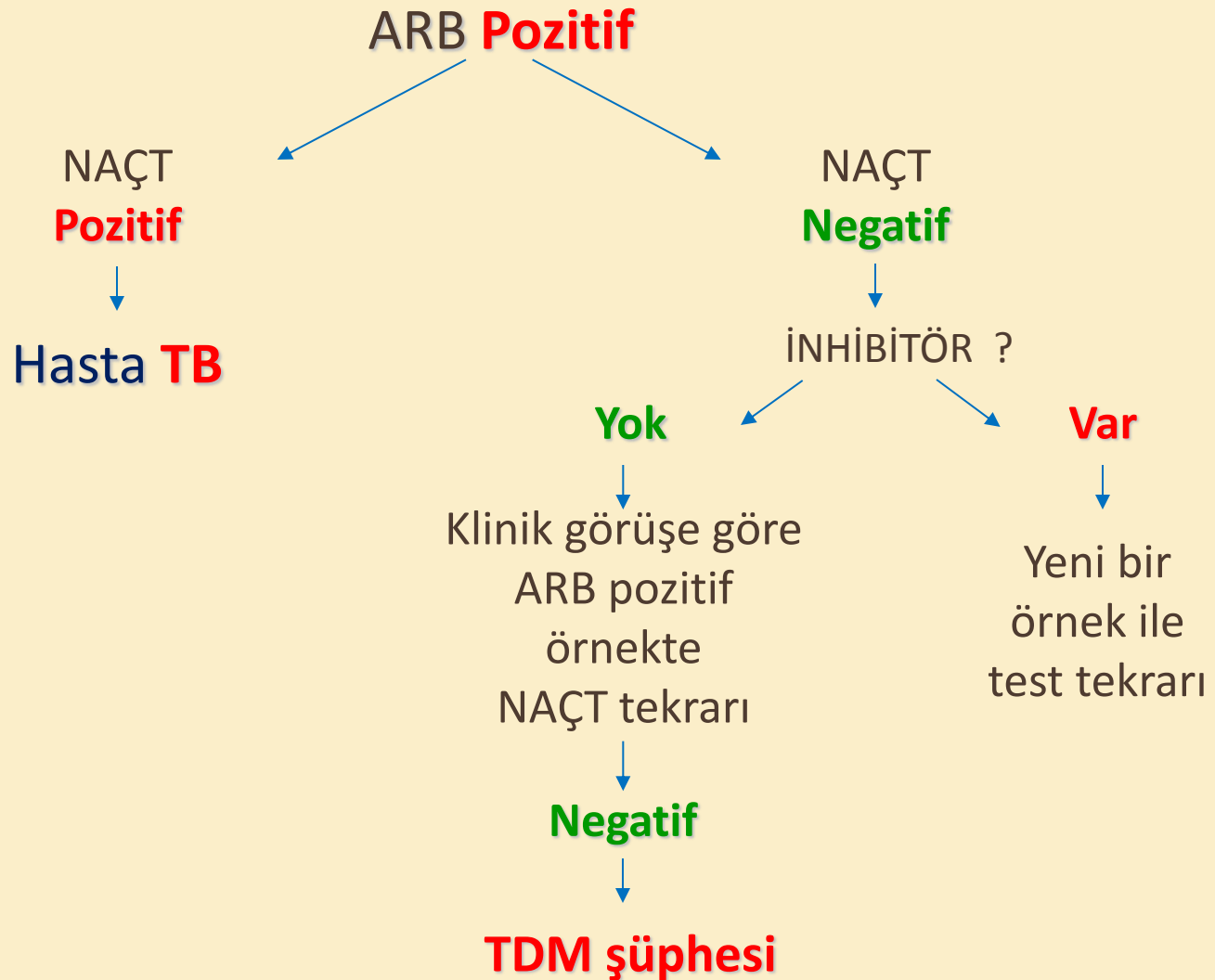
NE ZAMAN YAPILMALI?

- ✓ Tüberküloz olduğundan kuvvetle şüphelenilen olgular,
- ✓ Yayma duyarlılığının düşük olduğu **akciğer dışı tüberkülozu** şüpheli olgular,
- ✓ **Tüberküloz Dışı Mikobakteri** infeksiyonunun epidemiyolojik olarak yüksek olduğu bölge veya laboratuvar da yayma pozitif olgularda yapılması önerilir.

Yapılmaması gereken durumlar; Tedavi altındaki hastalar

Değerlendirme

Değerlendirme

Moleküler testlerin
negatif olması
tüberkülozu ekarte
ettirmez

ARB **Negatif**

NAÇT
Pozitif

Klinik Değerlendirme
TB şüphesi

Kuvvetli

Hasta **TB**

Zayıf

2. örnekte NAÇT

Pozitif

Negatif

Hasta **TB**

Klinik
değerlendirme

NAÇT
Negatif

Klinik Değerlendirme
TB şüphesi

Kuvvetli

2. örnekte
NAÇT

Negatif

Klinik
değerlendirme

Zayıf

Muhtemelen
TB değil

Tanısal test	Duyarlılık	Özgüllük
Kültür (altın standart)	100	100
Konvensiyonel balgam yayma mikroskopisi	61 (31-89)	98 (93-100)
Xpert MTB/RIF	92 (70-100)	99 (91-100)
Klinik tanı	24 (10-51)	94 (79-97)

TÜR TANIMI NE ZAMAN YAPILMALI

✕ *M. tuberculosis* tür tanımı:

- BCG enfeksiyonu şüphesi
Mesane tümörü tedavisi
İki yaş altı çocuklar
İlaç duyarlılığında tek başına INH direnci
- Kuşkulu hayvan teması

LATENT TÜBERKÜLOZ

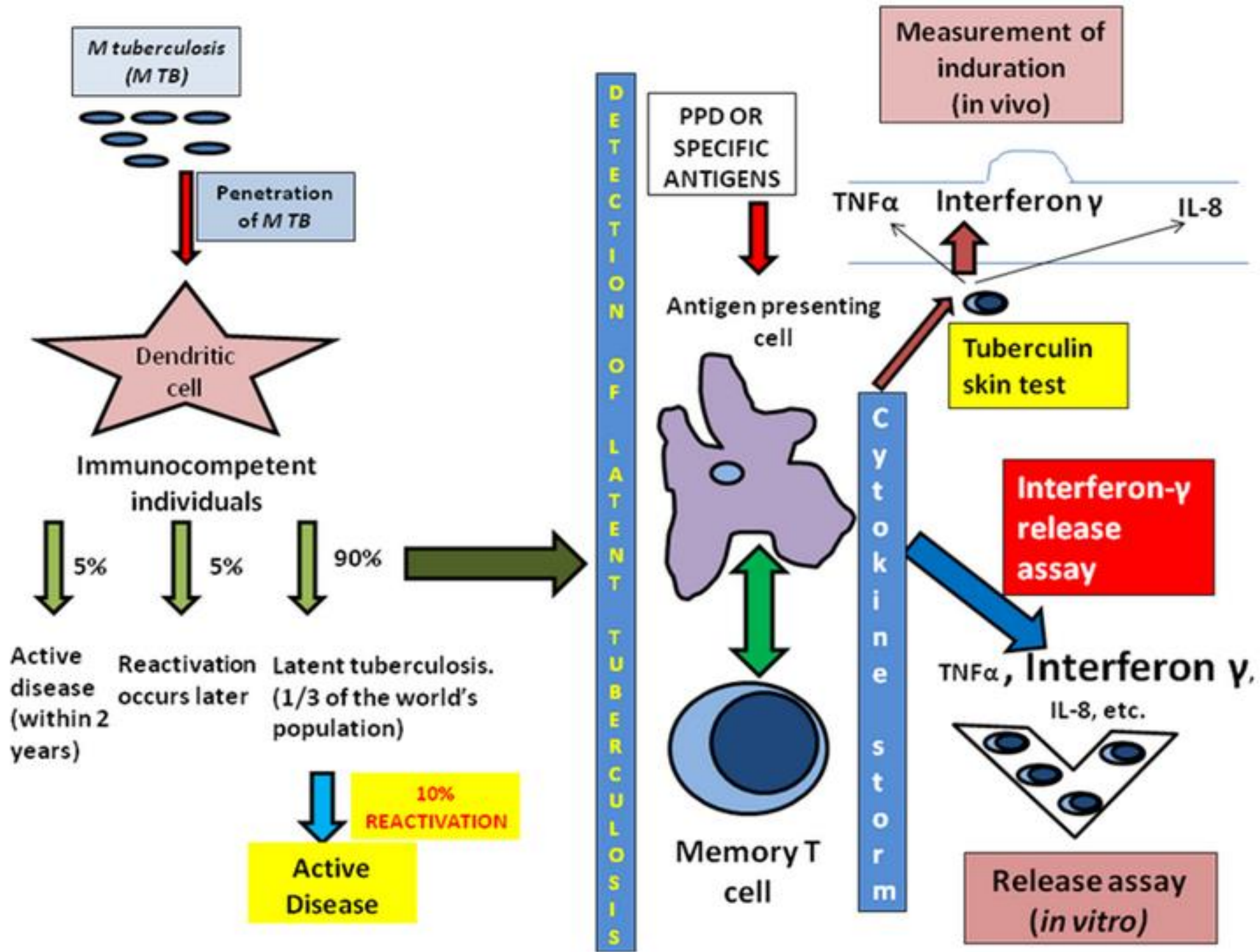
- ✖ Tüberkülin deri testi (TDT)
  - 0,1 ml tüberkülin ünitesi
  - 48-72 saat
  - İlk 24 saat---aşırı duyarlılık
  - Booster fenomeni

- ✖ İnterferon gama salınımı
  - Quantiferon: ESAT-6, CFP10
  - T-SPOT: ESAT-6, CFP10

Özellik	Quantiferon	T-SPOT
Test prensibi	ELİSA	ELİSPOT
Sonuç	IFN- γ miktarı	Spot sayısı
Hücre kaynağı	Tam kan	Periferik mononükleer hücreler
Aktif TB hastalığında duyarlılık	%75-85	%90-95
HIV hastalarında duyarlılık	%60-70	%70-80
Sağlıklı bireylerde özgüllük	%95-100	%90-95

BAL, BOS, Plevral mayi, Periton mayi

TÜBERKÜLİN DERİ TESTİ

BCG'lilerde	
0-5 mm	Negatif
6-14 mm	BCG/TDM ?
≥15mm	Pozitif

BCG'sizlerde	
0-5mm	Negatif
6-9mm	TDM ?
≥10mm	Pozitif

TDT YANITINI AZALTAN FAKTÖRLER

Enfeksiyonlar

Viral hastalıklar (HIV, kızamık, suçiçeği)

Bakteriyel hastalıklar (tifo, bruselloz)

Tüberküloz enfeksiyonunun erken dönemi

Tüberküloz hastalığı (milier, menenjit, plevral)

Mantar (blastomikoz)

Canlı virus aşılı

Kızamık, polio, suçiçeği, kızamıkçık

Kişiye ait faktörler

Metabolik hastalıklar (kronik böbrek hastalığı)

Malign hastalıklar (lösemi lenfoma)

Sarkoidoz

Beslenme bozukluğu

İmmüsupresif ilaçlar

İki yaş altı

TDT YANITINI AZALTAN FAKTÖRLER

Test materyaline ait faktörler

Düşük kalite

Yetersiz doz

Saklama koşullarının uygunsuzluğu

Son kullanma tarihinin geçmesi

Hatalı uygulama

Deri altına yapılması

Uzun süre enjektörde saptanması

Hatalı okuma

Okuyan kişinin deneyimsizliği

Hatalı kayıt

Erken ya da geç okuma

	İGST	TDT
Duyarlılık (TB'yi gösterme)	%80-95	%75-90
Özgüllük (sağlıklıyı gösterme)	%95-100	%70-95
Aşı suşu <i>M. bovis</i> BCG ile çapraz reaksiyon	Yok	Var
TDM ile çapraz reaksiyon	Yok	Var
Testin uygulanması	In vitro	In vivo
Kuruma ikinci kez gelme gereği	Yok	Var
Değerlendirme	Objektif	Subjektif
Sonuçlanma süresi	24-48 saat	72 saat
Booster etkisi	Yok	Var
Maliyet	Yüksek	Düşük
Laboratuvar donanımı gereksinimi	Var	Yok
Taze venöz kan gerekliliği ve küçük çocuklarda kan alma zorluğu	Var	Yok

İGST VE TDT'NİN BİRLİKTE KULLANIMININ ÖNERİLDİĞİ DURUMLAR

✗ Bağışıklığı baskılananlarda koruyucu tedavi için

- Biyolojik ajan kullanmadan önce
- Organ transplantasyonundan önce
- Kronik böbrek yetmezliği olanlar
- Yüksek doz (15mg/kg, uzun süreli) steroid kullanımı öncesi
- Hematolojik malignite nedeniyle kemoterapi başlanacaklar

İGST VE TDT'NİN BİRLİKTE KULLANIMININ ÖNERİLDİĞİ DURUMLAR

- ✘ Bağışıklığı baskılananlarda koruyucu tedavi için
- ✘ Bağışıklık yetmezlikli kişiler (HIV pozitifler)
- ✘ Çocukta klinik ve radyolojik tanı şüphesini desteklemek için
- ✘ Akciğer dışı tüberküloz tanı şüphesini desteklemek için

DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN NOKTALAR

- ✗ Pozitif İGST----Latent-aktif tüberküloz
- ✗ Negatif İGST----aktif tüberkülozun dışlanması
- ✗ İmmunsupresif- 5 yaş altı
- ✗ TDT-İGST eş zamanlı yapılması
- ✗ Temas sonrası 4-7 hafta

